

DEVLET KIRILGANLIĞI BAĞLAMINDA KIRILGAN BEŞLİ ÜLKELERİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME *AN ASSESSMENT OF THE FRAGILE FIVE WITHIN THE CONTEXT OF STATE FRAGILITY*

Esin Aslanpay

Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, Türkiye,
e-mail: esin.aslanpay@deu.edu.tr

Öz

Ekonomik kırılganlık ve devlet kırılganlığı arasında bir ülkenin ekonomik, politik ve sosyal dinamiklerini içeren karşılıklı bir ilişki bulunur. Ekonomik istikrarsızlıkların söz konusu olduğu bir ortamda sosyal huzur ve barış koşullarının zayıflaması, politik güvensizliklerin gelişmesi mümkündür. Politik istikrarsızlıkların söz konusu olduğu durumlarda ise devlet kırılganlığından söz edilebilir. Bu gibi durumlarda kötü yönetim, ekonomik istikrarı sağlamaya yönelik politikaların hayata geçirilmesinin önünde engel oluşturur. Bir ülkede ekonomik ve sosyo-politik olarak kırılganlık göstergelerinin iyileşmesi yatırımcı güveninin artması, dış şoklara karşı korunma ve küresel ölçekte finansal gelişmelere uyum konularında kritik öneme sahiptir. Ülkelerin ekonomik, sosyal, politik ve uyum sağlama açısından dirençlerini ölçen Kırılgan Devletler Endeksi bu bağlamda çok işlevsel bir araçtır. Bu çalışmada ülkelerin kırılganlıklarının temel belirleyicileri kavramsal olarak detaylı biçimde ortaya konularak, 2013 yılında yapılan Kırılgan Beşli tanımlamasına konu olan ülkelerin kırılganlık dinamikleri, ekonomik kırılganlık ve devlet kırılganlığı bağlantısı/ayırımı üzerinden Kırılgan Devletler Endeksine bağlı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ekonomik Kırılganlık, Devlet Kırılganlığı, Kırılgan Beşli, Kırılgan Devletler Endeksi.

Citation/Atıf: ASLANPAY, E. (2024). DEVLET KIRILGANLIĞI BAĞLAMINDA KIRILGAN BEŞLİ ÜLKELERİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME. İZMİR SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER DAYANIŞMA DERGİSİ. 7(3): 383-395, DOI: 10.69599/izd.2610

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Esin Aslanpay
E-mail: esin.aslanpay@deu.edu.tr

Bu çalışma, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

There is a mutual relationship between economic vulnerability and state fragility that encompasses a country's economic, political, and social dynamics. In an environment marked by economic instability, the weakening of social peace and harmony and the emergence of political insecurity are possible. In cases of political unrest, state fragility becomes a significant concern. Under such circumstances, poor governance poses a barrier to implementing policies to ensure economic stability. Improving indicators of economic and socio-political resilience in a country is critical for enhancing investor confidence, protecting against external shocks, and adapting to global financial developments. The Fragile States Index, which measures the resilience of countries in terms of economic, social, political, and adaptive capacities, is a highly functional tool in this context. This study conceptually elaborates on the key determinants of countries' vulnerabilities and examines the vulnerability dynamics of the countries identified in the 2013 Fragile Five designation. The analysis explores the connection and distinction between economic vulnerability and state fragility through the lens of the Fragile States Index.

Keywords: Economic Vulnerability, State Fragility, Fragile Five, Fragile States Index.

1. GİRİŞ

Dünya ticaret hacminin ve uluslararası sermaye akışının muazzam boyutlara ulaştığı günümüzde, gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkelerin şartları bir olmadığı gibi pozisyonları da aynı değildir. Küresel sermayenin hareketi, kendisini daha çok ve daha kolay çoğaltabildiği; yani maliyetlerin düşük olduğu ülkelere doğru gerçekleşmektedir. Ancak bununla birlikte; yatırımcıların yatırım yapacakları ülkeleri belirlerken dikkate aldıkları risk unsurları da bulunmaktadır. Bunların başında şüphesiz ülkenin ekonomik koşullarının seyri gelmektedir. Ekonomik istikrara ek olarak önemli bir başka gösterge de siyasi istikrar ve hukukun üstünlüğü konularıdır. Bu kapsamda ülkelerin yapısal ve politika tercihlerine dayanan esneklikleri/kırılganlıkları küresel sermayenin hareketinin yönünü önemli ölçüde belirleyen konulardır.

Gelişmekte olan ülkelerin birçoğunun gerek doğrudan yatırımlar gerekse spekülasyon karakterli yatırımlar açısından yabancı sermayeye bağımlı olduğu bilinmektedir. 2013 yılında Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası'nın (FED) parasal genişlemeyi yavaşlatacağını açıklamasının ardından özel-

likle yükselen piyasa ekonomilerine yönelen yabancı fonlarda azalma olduğu gibi başta ABD olmak üzere gelişmiş ekonomilere doğru tersine dönen sermaye akışı gerçekleşmiştir. FED'in kararından sonra dış finansmana son derece bağımlı olan gelişmekte olan ülkelerin ekonomik istikrarına ilişkin etkiler merak konusu haline gelmiştir. Bu bağlamda; FED'in açıklamasının ardından ulusal parası en çok değer kaybeden ülkeler J.P. Morgan analistlerinden James Lord tarafından "Kırılgan Beşli" olarak tanımlanmıştır. Türkiye; Brezilya, Hindistan, Endonezya ve Güney Asya ile birlikte sözü edilen ülkeler grubuna dâhil edilmiştir. Ulusal paranın değer kaybı, yüksek cari açık ve enflasyon düzeyi, büyüme performansında gerileme, dış kaynağa bağımlılık ve yaklaşan seçim gündemleri sözü edilen tanımlamanın ortaya çıkmasında belirleyici olmuştur. Açıkça görüldüğü gibi J. P. Morgan tarafından yapılan kırılganlık tanımlaması, ekonomik göstergelere dayalı olarak ortaya çıkmıştır. Benzer biçimde 2017 yılında bir kredi derecelendirme kuruluşu olan Standard & Poor's yeni bir Kırılgan Beşli listesi açıklamış ve yeni listede yerini koruyan tek ülke Türkiye olmuştur. J. P. Morgan'ın listesi ise zaman içinde değişiklik göstermeye

devam etmektedir. Örneğin Hindistan tanımlama dışına çıkarken listeye Kolombiya, Meksika gibi ülkeler eklenmiştir.

Bu çalışmada Kırılğan Beşli tanımlanması, ilk ortaya çıktığı şekliyle ele alınarak ilgili ülkelerin göreceli ilerlemelerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ekonomik kırılğanlık ve devlet kırılğanlığı kavramları açıklanarak, Kırılğan Beşli olarak tanımlanan ekonomilerin ortak özellikleri ele alınmakta ve sözü edilen ülkeler, Kırılğan Beşli tanımlamasına ilişkin göstergelerin ötesine geçilerek Kırılğan Devletler Endeksi bağlamında incelenmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kırılğanlık (Vulnerability) kelimesinin kökeni, Latince “yaralanmak” anlamına gelen “vulnerare” kelimesine dayanmaktadır. Bu etimoloji, kelimeyi, zarar ya da hasara açıklık ve risklilik ile ilişkilendirmektedir (Briguglio, 2014: 6). Genellikle kırılğanlık, bir sapma nedeniyle sistemin negatif bir değişime uğrama riski olarak görülebilir. Risk unsurunun bileşenleri disiplinlere bağlı olarak değişkenlik gösterdiğinden çeşitli disiplinler kırılğanlık kavramına farklı tanımlamalar geliştirmiştir (Naude vd., 2008a: 1).

Çalışmanın bu bölümünde ekonomik kırılğanlık, devlet kırılğanlığı ve sözü edilen kırılğanlık kavramlarına ilişkin temel ölçüm yöntemleri açıklanmaya çalışılmaktadır.

2.1. Ekonomik Kırılğanlık ve Ölçülmesi

Kırılğanlık, ekonomi açısından yeni bir kavram değildir. Ancak popülerite kazanmasında uluslararası ekonomik belirsizlikler ve bazı siyasi kurumların ilgisi etkili olmuştur (Guillaumont, 1999: 2). Ekonomik kırılğanlığı, tanımlamaya ve ölçmeye yönelik birçok yaklaşım söz konusudur.

Doğal afetlerden kaynaklanan çevresel şoklara; dış talepteki ani düşüşlerden, dünya emtia fiyatı istikrarsızlıkları ve uluslararası faiz oranı dalgalanmalarından kaynaklanan şoklara; özellikle de siyasi istikrarsızlıkların sebep olduğu iç şoklara açıklık gibi anlamalarda kullanılabilir. Bu bağlamda; genel bir tanımlama ile kırılğanlık, zarar

görme ve öngörülemeyen olaylardan negatif yönde etkilenme riski olarak tanımlanabilir (Guillaumont, 1999: 4, 5).

Riskin ya şokların ilişkilendirildiği ekonomik karar birimleri ve ekonomik sorunlar da yine kırılğanlık kavramının çerçevesini çizmede işlevseldir. Örneğin önceleri ekonomide kırılğanlık kavramı, çoğunlukla hanehalklarının yoksulluğa düşme ya da yoksulluk içinde yaşamaya devam etme riski ile ilişkili ele alınmıştır (Naude vd., 2008a: 1). Hanehalkı üyelerinin refahı ile ilişkili şokların etkisine odaklanan bu yaklaşım, kırılğanlık kavramının mikroekonomik boyutuyla alakalıdır. Kırılğanlık kavramı, makroekonomik boyutuyla ele alındığında ise şokların ekonomik büyümeye etkisinden söz edildiği söylenebilir (Seth ve Ragab, 2012: 2). Son yıllarda ülke ya da bölge bazında var olan kırılğanlığın hanehalkı bazında kırılğanlığa yol açtığı fikri yaygınlaştığından makroekonomik kırılğanlık kavramına yönelik araştırmalar artış göstermiştir.

1990’lar boyunca kırılğanlık kavramının dış şoklardan zarar görmeye eğilimli ekonomilerin dâhil olduğu bir endeks çerçevesinde işlevselleştirilmesi ve ölçülmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım, özellikle Birleşmiş Milletler sistemi ve Bağımsız Milletler Topluluğu Sekreteryası içinde fark edilmiş ve çeşitli kırılğanlık göstergeleri geliştirilmiştir. Sözü edilen göstergeler, büyük ölçüde kırılğanlığa ekonomik olarak görece daha duyarlı olan küçük devletlere, özellikle de ada devletlerine yönelik olmuştur (Briguglio, 2014: 10).

İlk kırılğanlık endeksinin 1993 yılında Briguglio tarafından geliştirildiği bilinmektedir (Cordina ve Farrugia, 2005: 12). Endeks yalnızca gelişmekte olan Küçük Ada Devletleri (SIDS) için değil; karşılaştırmaya olanak tanıması bakımından mümkün olduğunca ülkeyi içine alacak şekilde oluşturulmuştur. Amaç ekonomik kırılğanlığın ölçümü olduğu için endekste ekonomik değişkenler kullanılmıştır. Ancak konu, yoksulluk ya da az gelişmişlik üzerinden ele alınmadığından kişi başına düşen gelir ve bununla neden-

sellik içinde olan diğer değişkenler endekse dâhil edilmemiştir. Söz konusu endeks 3 bileşenden oluşmaktadır (Briguglio, 1995: 1618-1620):

- Dış ekonomik koşullara açıklık: Çeşitli dış ekonomik koşullara yüksek düzeyde açıklık durumunda, ülkenin kendi ekonomik geleceğinin dış ekonomik koşullar tarafından belirlenme düzeyi artmaktadır.
- Ada ülkesi olma ve uzaklık: Ada ülkesi olma ve uzaklık, beraberinde dış ticaretle belirsizlikleri, gecikmeleri ve maliyet bölünmezliğini getirmektedir.
- Doğal afetlere yatkınlık: Afetler, ekstra maliyetler yaratarak kaynakların doğrudan üretken maliyetlerde kullanılmasından sapsmalar yarattığı için ekonomik kırılganlıkla ilişkilendirilmiştir.

Endeks, Briguglio tarafından defalarca kez revize edilerek, endekse yeni boyutların dahil edildiği söylenebilir. Bununla birlikte endeks, yıllar içinde Briguglio'nun temel metodolojisinden yararlanan çeşitli araştırmacılar tarafından yeni değişkenler eklenecek geliştirilmiştir.

Guillaumont'a (2008) göre; bir ülkenin ekonomik kırılganlığı, karşılaştığı şokların ülkenin ekonomik gelişmesini engellenmesi riski olarak tanımlanabilmektedir. Bu bağlamda; ülkenin yaşadığı kırılganlığın doğal tehlikeler gibi çevresel ya da doğal şoklar ve uluslararası fiyatlarla ve ticaretle ilişkili olarak yaşanan dış şoklar olmak üzere iki temel kaynaktan ileri geldiği söylenebilir. Bir ülkenin ne kadar kırılgan olduğu, şokların sıklığı ve büyüklüğü ile bunlara maruz kalma derecesine ve ülkenin ulaşmış olduğu kapasiteye bağlı olmaktadır. Bu bağlamda Guillaumont, dışsal olan yapısal ekonomik kırılganlık (structural economic vulnerability) ile uygun olmayan politikalar, kurumlar ve zayıf yönetim kabiliyeti nedeniyle ortaya çıkan devlet kırılganlığını (state fragility) birbirinden ayırmak gerektiğini ifade etmektedir (Naude vd., 2008a: 2). Bu ayırım, iki kavram Türkçe'ye çevrilirken aynı kelimeye karşılık gelmelerinden ötürü yaşanan karışıklığın, kavramların halihazırda farklı

karşılıkları bulunduğu İngilizce literatürde de yaşandığını göstermektedir.

2.2. Ekonomik Kırılganlık ve Devlet Kırılganlığı Ayırımı

Temel olarak kendi vatandaşlarının ortak ekonomik gelişimini sürekli desteklemek konusunda yapabilirlik ve/veya isteklilik anlamında yetersiz bir görüntü arz eden; dışsal şoklara ve iç karışıklıklara son derece açık olan devletler, kırılgan devletler (fragile state) olarak anılmaktadır (Naude, 2012: 1). Bu yaklaşımı, bir tür devlet yetersizliği, politika başarısızlığı ve kötü yönetim olarak yorumlamak mümkündür.

Kırılganlık, her biri birbirleriyle ilgili olmakla birlikte; karışıklık (çatışma) ortamı, düşük gelişme düzeyi, kırılganlık/dış riske açıklık (vulnerability) ve kalkınmacı bir devlet eksikliği şeklinde 4 ana nedene dayandırılabilir (Naude vd., 2011: 5). Bu bağlamda; uygun olmayan politikalar ve kurumlar ile yönetim kabiliyetinin yetersizliği nedeniyle ortaya çıkan devlet kırılganlığının, devletin kendi kontrolü dışında meydana gelen; yani dışsal şoklara, risklere açıklık anlamında kullanılan kırılganlık (vulnerability) kavramını da içerdiği söylenebilir.

Torres ve Anderson (2004), kırılgan devletlerin birtakım ortak sorun alanları olduğunu ve bunların yerel, ulusal ve küresel düzeyde etkiler doğurduğunu ifade eder. Bunlar yoksulluk, karışıklık ve insani krizler, çeşitli insan hakkı ihlalleri, küresel güvenlik tehditleri, organize suçlarda artış küresel refahın azalması ve uluslararası sistemlerin zayıflaması gibi temel sorun alanlarıdır. Carment vd., (2008) ise devlet kırılganlığını büyük ölçüde farklı kanallardan ortaya çıkabilen çok sayıda güvenlik riski ile ilişkili olarak açıklamışlardır. Bu kapsamda kırılgan devletlerin uluslararası hukuk kuralları ve ilkeleri bakımından bölgesel ve uluslararası risk unsuru olma potansiyeli taşıdığını ifade etmişlerdir.

OECD, kırılgan devletleri, siyasi istekliliğin eksik olduğu, kalkınmaya ve yoksul yanlısı politikalar uygulamaya yönelik kapasitenin yetersiz olduğu ülkeler olarak tanımla-

maktadır (OECD, 2005: 2). Birleşik Krallık Uluslararası Kalkınma Departmanı (DFID), kendi toplumlarının çoğunluğu için temel fonksiyonları sağlayamayan ya da sağlayamayacak olan ülkeleri kırılgan devletler olarak tanımlamaktadır (DFID, 2005: 7).

Gelişmekte olan ülkeler, bu kapsamda değerlendirildiğinde genel olarak 4 kategoride ele alınabilir (DFID, 2005: 8):

- Uluslararası toplumla gelişmiş bir ortaklığı devam ettirmek için kapasite ve siyasi istek ortaya koyan İyi Performans Gösteren Devletler
- Sınırlı kapasiteleri ile Zayıf; ancak İstekli Devletler
- Baskıcı da olabilen Güçlü; ancak Kayıtsız Kalan Devletler
- Hem politik isteksizliğin hem de kurumsal kapasite yetersizliğinin gelişmenin önünde engel olduğu Zayıf-Zayıf Devletler

Bu tanımlamaya göre kırılgan devletlerin temel özellikleri, Tablo 1'den izlenebilmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde devlet kırılganlığının, belli politikaları uygulamak konusunda gönülsüzlüğe ya da istek eksikliğine vurgu yapması bakımından politik tercihlerle de yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Briguglio ve Galea (2003: 3) kavramsal bir ayrıma gitmemiş olmalarına rağmen; siyasi otoritelerin politika tercihlerinin ekonomik kırılganlık ve esneklik ile ilişkisini kurmuşlardır. Bu kapsamda ekonomik kırılganlık kavramı; bir ülkenin yapısal, kalıcı ya da kısmen kalıcı özelliklerine değinir. Bu özellikler, ülkeyi, kendi kontrolü dışındaki ekonomik güçler açısından yüksek düzeyde korumasız hale getirir. Ekonomik kırılganlık ayrıca politika kaynaklı da olabilir; yani yapısal ya da kalıcı özellik göstermeyen unsurlardan da kaynaklanabilir. Yapısal kırılganlıklarını şiddetlendirici politikalar

Tablo 1. Kırılgan Devletlerin Temel Özellikleri

	Yeterlilik (Kapasite)	İsteklilik
Devletin Güvenlik ve Asayişe Yönelik Yetkisi	☐ Devlet, Uluslararası alanda belirgin bir hâkim konumdan yoksundur. ☐ Devlet, dış sınırları ya da iç topraklarının bir bölümü üzerinde kontrol sahibi olamamaktadır.	Bir ya da daha fazla grup sistematik şekilde şiddete maruz bırakılmakta ve devlet tarafından kasıtlı olarak güvenlikleri sağlanmamaktadır.
Siyasi İktidarın Etkinliği	☐ Yürütme Organı, resmi (Yasama Organı) ve resmi olmayan (siyasi parti) kanallardan kontrole tabi değildir. ☐ Siyasi katılımı sağlayacak mekanizmalar mevcut değildir.	Büyük gruplar, sistematik biçimde siyasi sürecin dışında tutulmaktadır.
Ekonomik Yönetim	Bütçe çevrimi ve planlama süreçleri gibi kamu mali yönetim araçlarının zayıf ya da eksik olması söz konusudur.	Kamu yönetiminde şeffaflık bulunmamaktadır.
Hizmet Sunumuna Yönelik İdari Kapasite	Devlet GSYH'nin %15'inden azını vergilerden elde etmektedir.	Ülkenin belirli bölgelerinin ya da grupların kamu hizmetlerine erişimi kasten sınırlandırılmıştır.

Kaynak: (DFID, 2005: 8).

Tablo 2. Ülkelerin Kırılganlık ve Esneklik Matrisi

	Benimsenen Politikaların Kırılganlığı Engellediği Ülkeler	Benimsenen Politikaların Kırılganlığı Şiddetlendirdiği Ülkeler
Yapısal Olarak Kırılgan Ülkeler	(A) Kendi Çabalarıyla Başarıya Ulaşma	(B) En Kötü Durum
Yapısal Olarak Esnek Ülkeler	(C) En İyi Durum	(D) Kendi Mirasını İsraf etme

Kaynak: Briguglio, Galea, 2003: 3.

uygulayan ülkeler, daha az esnek hale gelirler. Ekonomik esneklik, bir ülkenin planlı politikaları sayesinde yapısal kırılma karşısında durma ve onunla mücadele etme kabiliyeti olarak ifade edilebilir. Kırılma konusunda olduğu gibi esneklik de yapısal ya da sonradan kazanılmış olabilir. Esnekliğin yapısal boyutu, kırılmanın diğer yüzü olarak düşünülebilir. Yani bu durumu; yapısal olarak düşük ekonomik esnekliğe sahip olan ülkelerin, yüksek ekonomik kırılma karşısında olduğu şeklinde okumak mümkündür.

En İyi Durum kategorisinde, yapısal olarak kırılma olmayan ve aynı zamanda esneklik kuran politikalar benimseyen ülkeler bulunmaktadır. En Kötü Durum kategorisinde, ekonomik esnekliğe ters düşecek politikalar benimseyerek hali hazırda sahip oldukları yüksek yapısal kırılmanın olumsuz etkilerini şiddetlendiren ülkeler bulunmaktadır. Kendi Çabalarıyla Başarıya Ulaşma kategorisinde, yapısal olarak yüksek ekonomik kırılma karşısında sahip olmalarına rağmen benimsedikleri uygun politikalarla yapısal kırılma karşısındaki etkileri ile mücadele ederek ve bunların karşısında durarak ekonomik esneklik kazanan ülkeler bulunmaktadır. Kendi Mirasını İsrat Etme kategorisinde görece daha düşük ekonomik kırılma karşısında sahip; ancak ekonomik esnekliğe zarar veren politikalar uygulayan ve dolayısıyla kendilerini şokların olumsuz etkilerine kendi elleriyle açık hale getiren ülkeler bulunmaktadır (Briguglio vd., 2008: 2).

Dünya Bankası ve OECD, devletleri kırılma olarak nitelendirirken “Ülke Politikası ve

Kurumsal Değerlendirme” (CPIA) sınıflandırmasını baz alır. Buna göre CPIA skoru 3,0 ve daha az olan düşük gelirli bir ülke kırılma olarak görülür. Bu ülkeler aynı zamanda “stres altında bulunan düşük gelirli ülkeler” (LICUS) olarak da anılır ve “ortaklık bakımından zor ülkeler” olarak tanımlanır (Naude vd., 2008b: 2).

Bir başka yaklaşım; Kanada Kalkınma Ajansı'nın Dış Politika için Ülke Göstergeleri (CIPF) Projesi kapsamında CIPF Kırılma Endeksidir. Buna göre endeks; devletin otoritesine (A), meşruiyetine (L) ve kapasitesine (C) yönelik tehditler nedeniyle devlet kırılmasını kapsamaktadır. Bu göstergeler daha sonra ALC kısaltması ile anılmış devletin performansını; ekonomik yönetim, güvenlik ve suç, insani gelişme, demografik ve çevresel faktörleri kapsayacak şekilde ölçmek için kullanılmıştır (Naude vd., 2008b: 2).

Kırılma devletlerin güvenlik tehditleri birçok açıdan ortaya çıkabildiği için literatürde bu devletlerin kırılma düzeyini ölçmeye yönelik birçok spesifik endeks ve çalışma bulunmaktadır. Şüphesiz her biri birbirinden beslenen ve yararlanan bu çalışmalar, çok sayıda veri içermektedir. Ancak bunların hepsine değinmek mümkün olmadığı gibi güvenilirliklerini tespit etmek de güçtür.

Devletlerin kırılma karşısındaki ilişkin en yaygın atıf yapılan endeks, Washington orijinli kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan Fund for Peace tarafından oluşturulan ve önceki adıyla Başarısız Devletler Endeksi (FSI) olan Kırılma Devletler Endeksi (FSI)'dir (Kaplan, 2014: 50).

Tablo 3. Kırılma Beşli'de Dönemin Temel Makroekonomik Göstergeleri 2014

Kırılma Beşli (BIITS)	GSYH Milyar USD	KB GSYH USD	Büyüme %	Enflasyon %	İşsizlik %	Bütçe Açığı	Cari Açık
Brezilya	2.346	11.384	0,1	6,4	4,8	-6,5	-4,4
Hindistan	2.048	1.581	7,3	5,3	...	-6,9	-1,5
Endonezya	888	3.491	5,0	8,4	6,1	-2,0	-2,9
Türkiye	798	10.515	2,9	8,2	9,9	-2,1	-5,8
Güney Afrika	350	6.482	1,5	5,8	25,1	-3,4	-5,5

Kaynak: Dünya Bankası, 2014; IMF, 2015a; IMF, 2015b.

Endeks, her biri kendi içinde farklı bileşenlere ayrılan uyum göstergeleri, ekonomik göstergeler, sosyal göstergeler ve politik göstergeler olmak üzere 4 temel boyuttan oluşmaktadır. Uyum göstergeleri; güvenlik aygıtları, gruplaşmış elitler ve grup kutuplaşmalarından oluşmaktadır. Ekonomik göstergeler; eşitsiz ekonomik gelişme ile yoksulluk ve ekonomik gerileme bileşenlerinden oluşmaktadır. Eşitsiz ekonomik gelişim bileşeni, özellikle gelir dağılımı, kırsal alan ve kent ayrımı gibi konular üzerine yoğunlaşırken; yoksulluk ve ekonomik gerileme bileşeni, işsizlik, enflasyon, büyüme, bütçe açığı gibi temel makroekonomik konulara odaklanmaktadır. Sosyal göstergeler; demografik baskılar, mülteciler ve iç göçe zorlanmış vatandaşlar, dış müdahale bileşenlerinden oluşmaktadır. Bu bileşenlerin her biri, kendi içindeki alt başlıklara ilişkin ölçümlere dayanmaktadır. Politik göstergeler ise devletin meşruiyeti, kamu hizmetleri, insan hakları bileşenlerinden oluşmakta ve her bir bileşen, oldukça kapsamlı biçimde alt başlıklara ayrılmaktadır (FFP, 2015: 17).

3.KÜRESEL BİR TANIMLAMA OLARAK KIRILGAN BEŞLİ

Son yıllarda uluslararası yatırım bankaları ve finans kuruluşları, ülkeleri çeşitli gruplar altında sınıflandırmaktadır. Uluslararası sistemin her geçen gün biraz daha birbirine entegre olduğu bir süreçte 2013 yılında küresel bir tanımlama olarak içinde Türkiye'nin de bulunduğu "Kırılgan Beşli" (Fragile Five) grubu ortaya çıkmıştır.

3.1.Tanımlamanın Ortaya Çıkışı ve Dönemin Kırılgan Ekonomileri

Bir yatırım bankası olan Morgan Stanley tarafından hazırlanan 1 Ağustos 2013 tarihli raporda Brezilya, Endonezya, Hindistan Türkiye ve Güney Afrika "Kırılgan Beşli" olarak gruplandırılmıştır. Bu rapordan ilgili beş ülkenin baş harflerini temsilen BIITS kısaltması kullanılmaya başlanmıştır (Akel, 2015: 76). Esasen Kırılgan Beşli tanımlaması, 1980'lerin başlarından itibaren yaygın biçimde Yükselen Piyasa Ekonomileri olarak adlandırılan ülkeleri tanımlamakta kullanılır.

Tablo 4. Kırılgan Devletler Endeksi, 2024

Ülke	Endeks Sıralaması	Endeks Değeri	Güvenlik Aygıtı	Gruplaşmış Elitler	Grup Kutuplaşmaları	Ekonomik Gerileme	Ekonomik Eşitsizlik	İnsan ve Beyin Göçü	Devlet Meşruiyeti	Kamu Hizmetleri	İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü	Demografik Baskılar	Mülteciler ve Yerinden Edilme	Dış Müdahale
Brezilya	78	70.3	5.9	6.1	7.5	6.1	6.3	3.2	6.6	6.9	7.4	8.4	3.2	2.7
Hindistan	75	72.3	5.7	7.3	8.2	5.9	5.7	4.8	4.5	7.0	7.6	8.2	3.8	3.6
Endonezya	102	63.7	4.9	7.1	6.6	3.8	4.2	5.4	4.8	5.6	6.7	7.1	4.1	3.4
Türkiye	41	84	6.3	8.8	9.2	7.5	7.1	3.6	7.4	4.9	7.7	6.0	8.7	6.8
Güney Afrika	80	69.6	6.3	6.8	5.7	8.2	6.8	4.3	5.8	6.8	5.1	7.3	3.7	2.8

Kaynak: FFP, 2024, Fragile States Index.

mıştır (Çeviş ve Ceylan, 2015: 6381). Zaman zaman Türkiye, Meksika, Endonezya gibi ülkelerin de birlikte anıldığı bir dönemin BRICS ülkeleri (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika), yükselen piyasaların öne çıkan örnekleri arasında kabul edilmekteydi. Bunlar içinde Çin, Rusya ve Meksika dışarıda bırakıldığında geri kalan ülkeler, Kırılgan Beşli olarak adlandırılmaya başlanmıştır (Eğilmez, 2013).

3.2.Kırılgan Beşli Tanımlamasını Hazırlayan Makroekonomik Koşullar

Bilindiği gibi Kırılgan Beşli tanımlaması FED'in tahvil alımlarını azaltacağına ilişkin açıklamasından sonra ortaya çıkmıştır. Ülkelerin bu grubun içinde yer alma nedenleri olarak yüksek cari açık oranları, yüksek enflasyon oranları ve büyüme performansındaki gerileme gösterilmiştir. FED'in tahvil alımını azaltacağını açıklamasının hemen ardından ulusal parası en çok değer kaybeden yükselen piyasa ekonomileri, Kırılgan Beşli grubuna dâhil edilen ülkeler olmuştur. FED'in tahvil alım programını tamamen sona erdirmesi durumunda bu ülkelerin ihtiyaç duyacakları finansmanı bulamama ihtimalinin yüksek olması ve ayrıca gruplamanın yapıldığı dönemde Kırılgan Beşli ülkelerin hepsinde yaklaşan bir seçimin; yani belirsizliğin olması –Güney Afrika/Milletvekili Genel Seçimi/Nisan 2014, Hindistan/Milletvekili Genel Seçimi/Mayıs 2014, En-

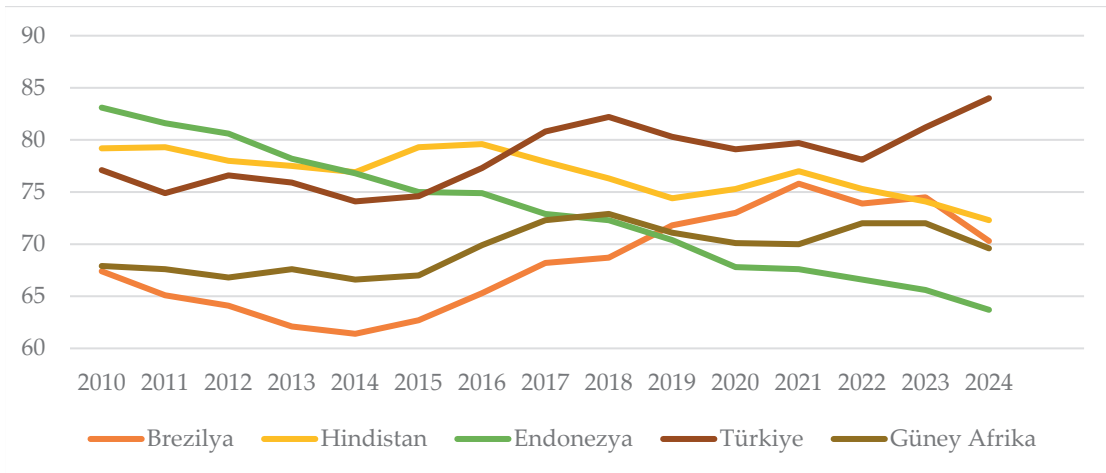
donezya/Cumhurbaşkanlığı Seçimi/Haziran 2014, Türkiye/Cumhurbaşkanlığı Seçimi/Ağustos 2014, Brezilya/Cumhurbaşkanlığı Seçimi/Ekim 2014– gerekçe olarak gösterilmiştir (Eğilmez, 2013; Morgan Stanley, 2013).

Küresel sermaye yatırımlarını, karlılığın en yüksek olduğu risksiz alanlara yönlendirmek ister. Yatırım kararları verilirken dikkate alınan önemli unsurlardan biri, kredi derecelendirme kuruluşlarının değerlendirmeleri olmaktadır.

Kredi derecelendirmesi, kredi derecelendirme kuruluşları tarafından borçlunun kredi riski hakkında oluşturulmuş bağımsız ve kamuya açıklanan görüşlerdir. Kredi dereceleri, kolay anlaşılabilir olması bakımından sembollerle ifade edilir. Bu anlamda kredi derecesi ya da notu, borçlunun borcunu geri ödeyebilme kapasitesini ya da daha doğru bir ifade ile borcunu geri ödeyememe riskini gösterir. Dünyada oldukça fazla sayıda kredi derecelendirme kuruluşu olmasına rağmen bunlar içinde en öne çıkan ve en çok itibar gösterilen kuruluşlar; Standart&Poor's (S&P), Moody's Investor Services (Moody's) ve Fitch IBCA (Fitch)'tir (Seval, 2014: 11, 12).

Derecelendirme kuruluşları, görüşlerini her kesimden yatırımcının anlayabileceği bir şekilde ilan ederler. Basitleştirilmiş şekilde sembollerle ifade ettikleri notlara bir de görünüm eklerler. Bir not değişikliği olabilece-

Grafik1. Yıllar İtibariyle Kırılgan Beşlide Kırılgan Devletler Endeksinin Gelişimi, 2010-2024

Kaynak: FFP, 2024, Fragile States Index.

ğini ve değişikliğin hangi yönde olabileceğini görünümlemler ile belirtilirler. Görünümlemler, 1-2 yıl içerisinde notun olası değişme yönünü belirtir. “pozitif”, “durağan”, “negatif”, “gelişen” şeklinde olabilir. Bu görünümlemler notun yanına parantez içinde yazılır. Ancak yatırımcı açısından bir ipucu olmakla birlikte; derecelendirme kuruluşlarının belirledikleri görünümlemleri not değiştirmek konusunda her zaman dikkate almak zorunda olmadıkları bilinmelidir (Karagöl ve Mıhçıokur, 2012: 15).

Kırılğan Beşli tanımlamasının yapıldığı dönemde sözü edilen ülkelerin notları, Kredi Derecelendirme Kuruluşları bakımından farklılık arz etmiştir. Bu durum kuruluşların kriterlerine göre açıklanabilir. Buna göre; Moody’s ve Fitch, Brezilya’ya alt orta seviyeye denk gelen bir not vererek yatırım yapılabilir düzey kategorisinde değerlendirenken; S&P, spekülatif seviyeye denk gelen bir not vererek yatırım yapılamaz düzey kategorisinde değerlendirmiştir. S&P, Moody’s ve Fitch, Hindistan’a alt orta seviyeye denk gelen bir not vererek yatırım yapılabilir düzey kategorisinde değerlendirmiştir. Moody’s ve Fitch, Endonezya’ya alt orta seviyeye denk gelen bir not vererek yatırım yapılabilir düzey kategorisinde değerlendirenken; S&P, spekülatif seviyeye denk gelen bir not vererek yatırım yapılamaz düzey kategorisinde değerlendirmiştir. Moody’s ve Fitch, Türkiye’ye alt orta seviyeye denk gelen bir not vererek yatırım yapılabilir düzey kategorisinde değerlendirenken; S&P, spekülatif seviyeye denk gelen bir not vererek yatırım yapılamaz düzey kategorisinde değerlendirmiştir. S&P, Moody’s ve Fitch, Güney Afrika’ya alt orta seviyeye denk gelen bir not vererek yatırım yapılabilir düzey kategorisinde değerlendirmiştir (Trading Economics, 2015).

J. P. Morgan analistlerinden James Lord tarafından yapılan Kırılğan Beşli tanımlaması, gerçeği yansıtmayı yansıtmadığı bakımından oldukça fazla eleştiriye maruz kalmıştır. Ancak 2013 yılında bu ülkelerin aynı grup altında anılması, birtakım gerekçelerle açıklanmaktadır. Buna göre; öncelikle bu ül-

kelerin hepsinde siyasi seçimlerin olması, siyasal istikrarsızlığı gündeme getirmiştir. Gruptaki bazı ülkelerde var olan yolsuzluk tartışmaları, istikrarsızlığın artmasına neden olmuştur. Bu ülkelerde ekonomik büyüme performansı gerilerken yüksek enflasyon, cari açık ve işsizlik gibi temel makroekonomik sorunların arttığı gözlenmiştir. Kişi başına düşen gelir düzeyini artıramayan bu ülkelerin, orta gelir tuzağında bulundukları bilinmektedir. Ve en önemli nedenlerden bir diğeri de bu ülkelerin dış finansmana olan yüksek bağımlılığı olarak ifade edilebilir. FED’in açıklamasından sonra yaşadıkları dış finansman sıkıntısı nedeniyle ulusal paralarının diğer ekonomilere kıyasla daha fazla değer kaybetmesi, bu durumu açıklar niteliktedir (Eğilmez, 2015).

4.KIRILGAN BEŞLİ’NİN KIRILGAN DEVLETLER ENDEKSİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Kırılğan Devletler Endeksinin doğru yorumlanabilmesi için bilinmesi gereken, düşük endeks değerinin olumlu algılanması gerektiğidir. Dolayısıyla endeks değerindeki bir düşüş, ilerleme göstergesi olarak ele alınırken bir artış, istikrarsızlık göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Endeks değeri, 179 ülkenin 12 alt göstergesinin 10 üzerinden puanlanması ve bu puanların toplanması suretiyle hesaplanmaktadır. Dolayısıyla daha yüksek endeks puanı ve daha düşük endeks sıralaması, görece daha kırılğan ülkeleri ifade etmektedir.

2024 yılı rakamlarına göre (FFP, 2024) dünyada en iyi skoru gösteren ülke, 12.7 puanlık endeks değeri ile Norveç olmuş ve “Very Sustainable” kategorisinde yer almıştır. 2024 yılında Norveç’i izleyen ülkeler sırasıyla Finlandiya, İzlanda, Yeni Zelanda, Danimarka, İsviçre ve İrlanda’dır. Somali ise 111.3 puanlık endeks değeri ile son sırada yer almış ve “Very High Alert” kategorisinde değerlendirilmiştir. 2024 yılı itibarıyla Kırılğan Beşli ekonomiler içinde en iyi performansı göstererek, kırılğanlık düzeyini önceki yıla göre 4,2 puan düşüren ülke ise Brezilya olmuştur. Grafik 1’de ülkelerin son

10 yıllık performansı incelendiğinde ise Endonezya'nın kırılmanlık düzeyini 13,1 puan düşürerek 179 ülkenin sıralandığı Kırılman Devletler Endeksinde 20 sıra yükseldiği görülmektedir. Yıllar içinde Endonezya'nın genel kırılmanlık ortalamasının istikrarlı bir şekilde azaldığı görülürken tüm kırılmanlık göstergeleri de özel olarak istikrarlı bir biçimde iyileşmiştir. Kırılman Beşli ekonomiler içerisinde tanımlamanın yapıldığı 10 yılı aşkın süre öncesinden günümüze kadar geçen süreçte en kötü performans gösteren ülke Türkiye olmuştur. Her ne kadar bazı yıllarda sosyal, ekonomik, politik ve uyum içinde olma göstergelerinde yaşanan iyileşmeler nedeniyle Türkiye'nin sıralaması yükselme göstermiş olsa da genel performans açısından Türkiye istikrarlı bir ilerleme sağlayamamıştır. 2013 yılında 75,9 puanla 86. sırada yer alan Türkiye, 2024 yılına gelindiğinde 84 puanlık endeks değeri ile 179 ülke içinde 41. sıraya gerilemiştir.

Kırılman Beşli'nin kırılmanlık performansına ilişkin bazı dikkate değer hususlar söz konusudur. Örneğin Türkiye açısından kırılmanlık düzeyinin yükselmesine önemli ölçüde etki eden göstergeler şöyledir:

○ Mültecilerin, yurt içinde ve yurt dışında yerlerinden edilmiş kimselerin ev sahibi topluluklar üzerindeki etkisini gösteren mülteciler ve yerinden edilme göstergesi bakımından Kırılman Beşli grubuna dâhil diğer ülkeler içinde Türkiye, dikkate değer biçimde kötü performans göstermektedir. Ülkenin dış aktörlerin etkisine açıklığını gösteren dış müdahale göstergesi bakımından ise özellikle son 5 yıllık dönemde yine Türkiye'nin diğer ülkeleri geride bırakan düzeyde kırılman olduğu görülmektedir. İnsan hakkı ihlalleri, yargı bağımsızlığı aşırı güç kullanımı ve baskıcı uygulamaları içeren insan hakları ve hukukun üstünlüğü göstergesi ile siyasi istikrar, yolsuzluk, kamu kurumlarına güven ve yönetimde etkinlik gibi parametrelere dayanan devlet meşruiyeti göstergesi de Türkiye'nin görece olarak kırılmanlık düzeyini daha fazla etkileyen dinamiklerdir. Etnik, dini ve sosyal gruplar arasındaki gerilimin izlendiği grup

kutuplaşmaları ve siyasi elitler ile yönetici sınıf arasındaki ayrışmaları yansıtan gruplaşmış elitler göstergeleri, belirgin biçimde; devletin iç ve dış güvenlik tehditlerine karşı vatandaşlarını koruma kapasitesini yansıtan güvenlik aygıtları göstergesi de yine görece olarak Türkiye'nin Kırılman Devletler Endeksi sıralamasını önemli ölçüde etkileyen göstergelerdir.

○ Genel olarak istikrarlı bir gelişim gösteren Endonezya ise nitelikli işgücü ve güvenlik eksikliği nedeniyle göçü ifade eden insan ve beyin göçü göstergesi dışındaki hiçbir göstergede Kırılman Beşli ekonomilerden daha kötü bir performans göstermemiştir. Çoğunlukla tüm göstergelerde ilerleme performansı gösteren Endonezya'nın Kırılman Beşli'ye göre en kötü performans gösterdiği insan ve beyin göçü göstergesinde bile son beş yıllık dönemde istikrarlı bir iyileşme söz konusudur.

○ Hindistan'ın geçtiğimiz 10 yıllık dönemde kırılmanlık düzeyi inişli çıkışlı bir performans göstermiş olmakla birlikte 2021 yılından bu yana istikrarlı biçimde gelişme yolunda ilerlemektedir. Devlet meşruiyeti, mülteciler ile yerinden edilmiş kimseler, dış müdahale göstergeleri Hindistan'ın özellikle son beş yıllık dönemdeki kırılmanlık düzeyini gelişme yönlü etkileyen göstergelerdir. 7 puan ve üzeri olarak puanlanmış olan insan hakları ve hukukun üstünlüğü, gruplaşmış elitler, grup kutuplaşmaları ile nüfus dinamiklerinden kaynaklanan demografik baskılar ve temel hizmetlerin devlet tarafından sunumuna odaklanan kamu hizmetleri göstergeleri alanlarında politika geliştirilmesine ihtiyaç olduğu söylenebilir.

○ Brezilya'nın kırılmanlık düzeyi, 2014'ten 2021 yılına kadar istikrarlı bir biçimde artış göstermiştir. Endeks değeri artarken sıralaması gerilemiştir. Bu trende paralel seyreden göstergeler, temel makroekonomik verilerdeki gerilemeleri içeren ekonomi, devlet meşruiyeti, kamu hizmetleri, insan hakları ve hukukun üstünlüğü, güvenlik aygıtları ve grup kutuplaşmaları göstergeleridir. Son birkaç yıllık dönemde

kırılganlık göstergelerinde göreceli bir iyileşme olan Brezilya 2024 yılı itibarıyla 70,3'lük kırılganlık endeksi değeri ile Kırılgan Beşli grubunun tam ortasında yer almaktadır.

o Güney Afrika, mülteciler ve yerinden edilmiş kimseler göstergesinin kararlı bir biçimde olumlu yönde, iyileşme yönünde değişmesi dışında diğer tüm göstergelerde yıllar itibarıyla inişli çıkışlı bir performans sergilemiştir. Son beş yıllık dönemde dış müdahale, mülteciler ve yerinden edilmiş kimseler ile insan ve beyin göçü kırılganlık düzeyini olumlu etkileyen göstergelerdir. 2021 yılına kadar insan hakları ve hukukun üstünlüğü bakımından diğer göstergelere göre oldukça olumlu performans gösterdiği söylenebilir.

5. SONUÇ

Sermayenin küresel ölçekte yatırım yapabilmesini sağlayan süreç, sermayeyi ülkelere çekmek isteyen ülkeleri dünya piyasalarında birer rakip haline getirmiştir. Bu süreçte, ülkeler yaygın biçimde sosyoekonomik, politik, hukuki ve askeri koşulları dikkate alınarak gruplandırılmaya çalışılmıştır. Şüphesiz özellikle gelişmekte olan ülkelere ilişkin yapılan değerlendirmeler ve oluşturulan gruplar, küresel ölçekte faaliyet gösteren yatırımcıların önemle dikkate aldıkları hususlardır.

2013 yılında Brezilya, Hindistan, Endonezya, Türkiye ve Güney Afrika'nın aynı grup altında anılması da birtakım gerekçelerle açıklanmaktadır. Buna göre; öncelikle bu ülkelerin hepsinde 2014 yılında siyasi seçimlerin yapılması, belirsizlikleri artırırken siyasal istikrarsızlığı gündeme getirmiştir. Bazı ülkelerdeki yolsuzluk sorunları, istikrarsızlık tartışmalarını da daha alevlendirmiştir. Bu ülkelerde ekonomik büyüme performansının gerilediği, yüksek enflasyonun düşürülemediği, bütçe dengesi ve cari dengede açık pozisyonun artış gösterdiği ve işsizliğin arttığı gözlemlenmiştir. Orta gelir tuzağında bulunan bu ülkelerin dış finansmana olan yüksek bağımlılıkları da "Kırılgan Beşli"de yer almalarının önemli bir gerekçesidir. Bu ülkelerin hepsinde

makroekonomik göstergelerin tümü bakımından gidişatın aynı olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Zira bazı ülkelerde enflasyon çok yüksekken bazılarında işsizlik problemi had safhadadır. Sonuç olarak J. P. Morgan analistlerinden James Lord tarafından yapılan Kırılgan Beşli tanımlamasının tüm göstergeleri ile ekonomik kırılganlığa dayandığı söylenebilir.

Ancak daha önce de ifade edildiği gibi yalnızca makroekonomik olarak riske açık olmak bir ülkenin küresel ölçekte kırılganlık düzeyini anlamada yeterli veri sunmamaktadır. Briguglio ve Galea (2003) tarafından incelendiği üzere ülkelerin kırılganlık düzeyleri ile esneklikleri arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre bir ülke yapısal olarak kırılgan olabilir; ancak ülkenin politika tercihleri kırılganlığın farkında olarak ve bunu önlemeye çalışarak belirleniyor ise ülkenin içeriden ve dışarıdan kaynaklanacak şoklara ve risklere karşı yüksek esneklik kazanması mümkündür. Aksine yapısal olarak kırılgan olmayan ülkelerin, kötü yönetim ve politika tercihleri ile var olan esnekliği kırılganlığa dönüştürmeleri olasıdır. Dolayısıyla küresel krizlere karşı hassasiyet, şoklara ve risklere açıklık tek bir boyutla değil; ülkelerin ekonomik, sosyal, politik pek çok dinamiği ile ilgilidir. Bunların bir kısmı yapısal olduğu gibi bir kısmı politika yapıcılarının tercihleri ile ilgili olmaktadır. Kırılganlık, özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından son derece önemlidir. Çünkü kırılganlık aynı zamanda hassasiyet anlamına gelmektedir. Kırılganlık, özellikle dış şoklara ve küresel finansal değişimlere direnç kapasitesinin önemli bir belirleyenisidir. Bu kapsamda sözü edilen direncin yalnızca ekonomik göstergelerle kavranmasının ve açıklanmasının yeterli olmadığı Kırılgan Devletler Endeksi göstergelerinden açıkça görülmektedir. Bir ülkenin kırılganlığını anlamada ekonomik göstergelerin yanı sıra sosyal, politik ve askeri birtakım göstergelerin, çatışmacı ve kutuplaştırıcı bir ortamın olup olmadığının, jeopolitik konum nedeniyle çevresel koşulların, güven, uyum ve hukukun üstünlüğü gibi parametrelerin ekonomik göstergeler

kadar belirleyici olduğu ifade edilmelidir. Bu anlamda göstergelerin ortaya koyduğu üzere ülkelerin yapısal olarak güçlü olan yönlerini pekiştirerek, zayıf olan yönlerini geliştirerek görece esnekliklerini artıracak politika tercihlerinde bulunmaları kırılabilirlik düzeylerinin artmasını mümkün kılacaktır.

KAYNAKÇA

- Akel, V. (2015). "Kırılabilir Beşli Ülkelerinin Hisse Senedi Piyasaları Arasındaki Eşbütünleşme Analizi". *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 11(24), 75-96.
- Briguglio, L. (2014). A vulnerability and resilience framework for small states. In D. Bynoe-Lewis (Eds.), *Building the resilience of small states: a revised framework* (pp. 1-102). London: Commonwealth Secretariat. <https://www.um.edu.mt/library/oar/handle/123456789/18015>, (Erişim tarihi: 19.10.2024).
- Briguglio, L. (1995). "Small Island Developing States and Their Economic Vulnerabilities". *World Development*, 23(9), 1615-1632.
- Briguglio, L., Cordina, G., Farrugia, N., Vella, S. (2008). *Economic Vulnerability and Resilience: Concepts and Measurements*. United Nations University World Institute for Development Economics Research, Research Paper No: 2008/55.
- Briguglio, L., Galea, W. (2003). *Updating and Augmenting the Economic Vulnerability Index*. Occasional paper, Islands and Small States Institute of the University of Malta, 4, 1-15. Erişim adresi: <https://www.um.edu.mt/library/oar/handle/123456789/18371>, (Erişim tarihi: 19.10.2024).
- Carment, D., Prest, S., Samy, Y. (2008). *Determinants of State Fragility and Implications for Aid Allocation: An Assessment Based on the Country Indicators for Foreign Policy Project*. United Nations University World Institute for Development Economics Research, Research Paper No: 2008/46.
- Cordina, G., Farrugia, N. (2005). "Measuring Vulnerability: A Methodological Review and a Refinement Based on Partner Country and Price Volatility". *Occasional Papers on Islands and Small States*, 4, 1-22.
- Çeviş, İ., Ceylan, R. (2015). "Kırılabilir Beşlide Satın Alma Gücü Paritesi Hipotezinin Test Edilmesi". *Journal of Yasar University*, 10(37), 6381-6393.
- DFID (2005). Why we need to work more effectively in fragile states. Retrieved August, 21, 2015.
- Eğilmez, M. (2013). *Kırılabilir Beşli*. Erişim adresi: <http://www.mahfiegilmez.com/2013/11/kirlgan-besli.html>, (Erişim tarihi: 12.10.2024).
- Eğilmez, M. (2015). *Kırılabilir Ekonomilerin En Kırılabilirleri*. Erişim adresi: <http://www.mahfiegilmez.com/2015/09/kirlgan-ekonomilerin-en-kirlganlar.html>, (Erişim tarihi: 12.10.2024).
- FFP (2015). *Fragile States Index 2015*. Powered by the Fund for Peace.
- FFP (2024). *Fragile States Index*. Powered by the Fund for Peace.
- Guillaumont, P. (1999). *On the Economic Vulnerability of Low Income Countries*. Erişim adresi: <http://siteresources.worldbank.org/INTPOVERTY/Resources/WDR/stiglitz/Guillau2.pdf> (Erişim tarihi: 15.11.2023).
- Guillaumont, P. (2008). *An economic vulnerability index: its design and use for international development policy* (No. 2008/99). WIDER Research Paper.
- IMF (2015a). *World Economic Outlook October 2015- Adjusting to Lower Commodity Prices*. Erişim adresi: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/World-Economic-Outlook-October-2015-Adjusting-to-Lower-Commodity-Prices-43229> (Erişim tarihi: 09.10.2024).
- IMF (2015b). *World Economic Outlook Database, October 2015 Edition*. Erişim adresi: ht-

[tps://www.imf.org/~media/Websites/IMF/imported-flagship-issues/external/pubs/ft/weo/2015/02/pdf/_c1pdf.ashx](https://www.imf.org/~media/Websites/IMF/imported-flagship-issues/external/pubs/ft/weo/2015/02/pdf/_c1pdf.ashx), (Erişim tarihi: 09.10.2024).

Kaplan, S. (2014). "Identifying Truly Fragile States". *The Washington Quarterly*, 37(1), 49-63.

Karagöl, E. T., Mihçioğur, Ü. İ. (2012). *Kredi Derecelendirme Kuruluşları: Alternatif Arayışlar*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, SETA Rapor, Ankara.

Morgan Stanley (2013). «Elections 2014: How Fragile are the 'Fragile Five'?». *Tales from the Emerging World*. Erişim adresi: https://www.morganstanley.com/public/Tales_from_the_Emerging_World_Fragile_Five.pdf(Erişim tarihi: 25.11.2023).

Naude, W. (2012). *What is the (New) Deal with Fragile States?*. United Nations University World Institute for Development Economics Research, Research Brief, No: 1.

Naude, W., Santos-Paulino, A. U., McGillivray, M. (2008a). *Vulnerability in Developing Countries*. United Nations University World Institute for Development Economics Research, Research Brief, No: 2.

Naude, W., Santos-Paulino, A. U., McGillivray, M. (2008b). *Fragile States*. United Nations University World Institute for Development Economics Research, Research Brief, No: 23.

Naude, W., Santos-Paulino, A. U., McGillivray, M. (2011). "Fragile States: An Overview". *Fragile States Causes, Costs, and Responses* (Ed. Naude, W., Santos-Paulino, A. U., McGillivray, M.), 1-30. Oxford, UK: Oxford University Press.

OECD (2005). *Chair's Summary: Senior Level Forum On Development Effectiveness In Fragile States*. Office of the DAC Chair. DAC/CHAIR(2005)3, London. Erişim adresi: [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAC/CHAIR\(2005\)3&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAC/CHAIR(2005)3&docLanguage=En) (Erişim tarihi: 22.10.2024).

Seth, A., Ragab, A. (2012). *Macroeconomic*

Vulnerability in Developing Countries: Approaches and Issues. International Policy Centre for Inclusive Growth, Working Paper, No: 94.

Seval, B. (2014). *Kredi Derecelendirmesi*. Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu, Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları. Erişim adresi: http://serpam.org/wp-content/uploads/Kredi_Derecelendirme.pdf(Erişim tarihi: 21.11.2015).

The World Bank. *DataBank*. Erişim adresi: <http://data.worldbank.org/> (Erişim tarihi: 05.12.2023).

Torres, M. M., Anderson, M. (2004). *Fragile States: Defining Difficult Environments for Poverty Reduction*. Poverty Reduction in Difficult Environments Team Policy Division, UK Department for International Development, PRDE Working Paper No: 1.

Trading Economics. *Credit Ratings*. Erişim adresi: <http://www.tradingeconomics.com/> (Erişim tarihi: 09.12.2023).